

Interview Hedwig te Molder, hoogleraar strategische communicatie

# ‘Wetenschap roept achterdochtige reacties van publiek over zichzelf af’

De moderne burger neemt wetenschappelijke ‘feiten’ niet meer klakkeloos voor waar aan. En terecht, vindt Hedwig te Molder. ‘De wetenschap heeft niet het alleenrecht op de feiten.’

Van onze verslaggeefster  
**Margreet Vermeulen**

**D**e moderne burger bepaalt zelf wel wat gezonde voeding is, of hij zijn kind laat vaccineren en of adhd wel of niet bestaat. Wetenschappers staan erover versteld dat burgers zich niet laten overtuigen door de feiten en dat ze overtuigingen koesteren die aantoonbaar onjuist zijn. Op steeds meer fronten (klimaat, rauwe voeding, genetische manipulatie) voeren leken en professoren een fascinerende strijd die helaas meestal nergens toe leidt.

Hedwig te Molder bestudeert het alledaagse debat tussen leken en experts. In haar inaugurele rede als hoogleraar strategische communicatie in Wageningen roept Te Molder vandaag de wetenschap op tot een echte dialoog. ‘De wetenschap heeft niet het alleenrecht op de feiten.’

Het gehakketak tussen samenleving en wetenschap is niet wat het lijkt. Dat zegt Te Molder na het bestuderen van talloze tv-debatten, online-discussies en belprogramma’s op de radio. ‘Het lijkt alsof het om leken versus experts gaat, om persoonlijke ervaring en overtuiging versus de feiten. Dat is een verkeerde voorstelling van zaken.’

‘Als je kijkt naar antivaccinatiesites – en dat doen de experts helaas veel te weinig – dan zie je dat burgers daar ongelooflijk veel feiten uitwisselen: cijfers, statistieken en bewijzen. Bij adhd en gezonde voeding zie je hetzelfde. De burgers nemen niet klakkeloos aan wat de wetenschap of de overheid of de industrie zegt. Ze presenteren zich als onderzoekende, kritische burgers met een haast wetenschappelijke houding. Het is een koekje van eigen deeg, want dat is precies wat we met de verlichtingspolitiek ambieerden.’

## Hoe reageert de wetenschap daarop?

‘Door de feiten te presenteren alsof de wetenschap het alleenrecht heeft op de feiten. Ze gooien de wetenschappelijke inzichten over het hek en denken dat de discussie daarmee is beslecht. Maar dat accepteert de moderne burger niet zomaar. Die zegt: wetenschap is ook maar een mening en wetenschappelijke inzichten zijn vaak ook maar tijdelijk.’

‘Dat leidt onder wetenschappers tot grote morele verontwaardiging omdat zijzelf ter discussie komen te staan. Ik las in het voorjaar een column van een tamelijk wanhopige Amerikaanse wetenschapper met de veelzeggende titel: ‘Hoe kunnen mensen blijven geloven in dingen die gewoon niet waar zijn – en hoe overtuig ik ze alsnog?’

## Wat zou u die wetenschapper antwoorden?

‘Van alles. Bijvoorbeeld dat de wetenschap die reactie van de samenleving over zichzelf afroept door te zeggen:



Hedwig te Molder: ‘De samenleving is ongelooflijk verwetenschappelijkt.’

Foto Mike Roelofs

dit zijn de feiten en daar moet u het maar mee doen. Daarmee kap je het gesprek af. Maar ook: als je vooral bezig bent met de vraag hoe je de andere partij krijgt waar je haar hebben wilt, dan bereik je natuurlijk geen dialoog. Zeker niet als je het publiek vooral absolute zekerheden voorschotelt. Dat maakt achterdochtig. En terecht. Wetenschappers moeten het ook laten weten als er rivaliserende opinies zijn. Dan ontstaat er ruimte om een dialoog te beginnen. Ten slotte: kale feiten overtuigen nooit. Het gaat om veel meer dan over de feiten.’

## Waar gaat het dan ook om als het niet alleen om de feiten gaat?

‘Om moraliteit, in de brede zin van het woord. Aan al die debatten liggen verborgen morele vraagstukken ten grondslag. Ben je een goede moeder als je je kind alleen rauw voedsel geeft? Wat is goed voedsel? Is het vaccinatiebeleid tegen baarmoederhalskanker een taak van de overheid of is het een afweging van de burger zelf? ‘In die vaccinatiecampagne speelde de overheid een heel dubbelhartige rol. Burgers werden aangespoord zelf een keuze te maken, maar de overheid maakte tegelijkertijd duidelijk dat er op grond van de feiten maar één verstandige keuze was: vaccineren. Geen wonder dat de burgers de hakken in het zand zetten.’

‘Om echt een dialoog te krijgen, moet je de andere partij serieus nemen en begrijpen wat er voor haar op het spel staat. Haal die andere dimensies, of ze nu moreel of ethisch of economisch zijn, naar boven zodat we een rijker publiek debat krijgen dat zich niet beperkt tot de kale feiten. Dan wordt ook duidelijk waarom mensen zo boos worden.’

## Waarom worden mensen dan zo boos?

‘Hun identiteit staat ter discussie. Others die zichzelf grondig informeren en daarna, in overleg met hun dochter, besluiten die prik niet te laten zetten, vinden dat ze verantwoord bezig

## CV

**1967** geboren in Terheijden

**1994-2001** universitair docent informatieve voorlichting aan de Wageningen Universiteit

**2010-heden** deeltijd hoogleraar wetenschapscommunicatie aan de Universiteit Twente

**2013-heden** hoogleraar strategische communicatie aan de Wageningen Universiteit

zijn. Dat is onderdeel van hun identiteit. Ze willen niet blind vertrouwen op wat de autoriteiten zeggen, want dan ben je tegenwoordig een sukkel.

‘En alle discussies over adhd gaan impliciet ook over goed moederschap. Een goede moeder sleept er een adhd-diagnose en behandeling uit. Anderen vinden juist het omgekeerde: een goede moeder zadelt haar kind niet op met zo’n etiket. Die onderliggende dimensie wordt niet benoemd, niet herkend.’

‘Ook wetenschappers worstelen met hun identiteit. Zij zijn er voor de feiten, maar als de samenleving die feiten niet meer serieus neemt, voelen wetenschappers het of zijzelf niet serieus worden genomen. Ze voelen zich angevallen. We moeten ons realiseren dat wetenschap slechts een deel van de oplossing is. Behalve kale feiten zijn er ook economische, culturele, politieke en ethische afwegingen om tot een goed besluit te komen.’

## Wetenschappers moeten bescheiden zijn?

‘Iedereen, niet alleen wetenschappers, moet beseffen dat wetenschap maar een deel van de oplossing is. Ik wil niet aan expertbashing doen. Niet-academici overschatten de rol van de wetenschap net zo goed. Ook de zogenoemde leken toveren voortdurend rapporten en statistieken en feiten uit de hoge hoed om hun gelijk aan te tonen. De samenleving is ongelooflijk verwetenschappelijkt. Misschien hebben we de grens bereikt. Ik bedoel uitdrukkelijk niet dat we de feiten moeten laten vallen en irrationeel moeten worden, maar dat de wetenschap slechts één stem in het kapittel moet hebben, niet de enige.’

## Wat is de rol van de media in het verslaan van dit soort controverses tussen samenleving en wetenschap?

‘Er is weinig aandacht voor de morele dimensie die onder deze discussies schuilgaat. Media berichten ook nauwelijks over de rol van de wetenschap in de samenleving. Dominant is het standaardbeeld van de wetenschap: de wereld van de grote en de kleine wonderen. De blijde wetenschap.’